

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

اقتصاد - پایه‌های دهم و یازدهم دوره دوم متوسطه - ۱۱۰۲۲۱

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

دکتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

مهدی طغیانی، علی‌اکبر ناسخیان، محمدرحیم محمندی، فهیمه‌السادات حقیقی، زهرا آقایی، فخری امام جمعه، حکیمه بیلری و قاسمه‌السادات میرعارفین (انضای شورای برنامه‌ریزی)
مهدی طغیانی، علی‌اکبر ناسخیان و سید علی مرتضوی درجه (انضای گروه تألیف) - سیداکبر میرجعفری (ویراستار)

آثاره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

احمدرضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - جواد صفری (مدیر هنری) - محبتی زنده (طراح گرافیک) - سورش سعادت‌مندی (صفحه‌آرا) - مریم کیوان (طراح جلد) - الهام جعفری‌لادی، سیما لطفی، فریما سیر و ناهید خیابانی (انور آماده‌سازی)

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۳۱۱۶۱، ۸۸۳۱۱۶۲، ۹۲۶۶، ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۲۲۲۲۵۹

وبگاه: www.chap.sch.ir و www.intextbook.ir

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (دروپوش) تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱، ۴۴۹۸۵۱۶۰، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۲۵۱۵-۱۳۹

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهلای خاص»

چاپ نیمه ۱۴۰۳

نام کتاب:

پدیده‌آوردنده:

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:

مدیریت آماده‌سازی هنری:

شناسه افزوده آماده‌سازی:

نشانی سازمان:

ناشر:

چاپخانه:

سال انتشار و نوبت چاپ:

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۳۴۴۹-۶

ISBN: 978_964_05_3449_6

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

اقتصاد - پایه‌های دهم و یازدهم دوره دوم متوسطه - ۱۱۰۲۲۱

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

دکتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

مهدی طغیانی، علی‌اکبر ناسخیان، محمدرحیم محمندی، فهیمه‌السادات حقیقی، زهرا آقایی، فخری امام جمعه، حکیمه بیلری و قاسمه‌السادات میرعارفین (انضای شورای برنامه‌ریزی)
مهدی طغیانی، علی‌اکبر ناسخیان و سید علی مرتضوی درجه (انضای گروه تألیف) - سیداکبر میرجعفری (ویراستار)

آثاره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

احمدرضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - جواد صفری (مدیر هنری) - محبتی زنده (طراح گرافیک) - سورش سعادت‌مندی (صفحه‌آرا) - مریم کیوان (طراح جلد) - الهام جعفری‌لادی، سیما لطفی، فریما سیر و ناهید خیابانی (انور آماده‌سازی)

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۳۱۱۶۱، ۸۸۳۱۱۶۲، ۹۲۶۶، ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۲۲۲۲۵۹

وبگاه: www.chap.sch.ir و www.intextbook.ir

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (دروپوش) تلفن: ۴۴۹۸۵۱۶۱، ۴۴۹۸۵۱۶۰، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۲۵۱۵-۱۳۹

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهلای خاص»

چاپ نیمه ۱۴۰۳

نام کتاب:

پدیده‌آوردنده:

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:

مدیریت آماده‌سازی هنری:

شناسه افزوده آماده‌سازی:

نشانی سازمان:

ناشر:

چاپخانه:

سال انتشار و نوبت چاپ:

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۳۴۴۹-۶

ISBN: 978_964_05_3449_6

پیشگفتار

سخنی با دبیران گرامی

آموزش اقتصاد در دوره‌های گوناگون تحصیلی، با توجه به اهمیت آن در اداره امور شخصی و اجتماعی، ضرورتی گریزناپذیر است. دگرگونی‌ها و پیشرفت‌های چشمگیر در آموزش دانش اقتصاد در جهان و توجه به رویکردهای جدید این قلمرو، دگرگونی‌های اقتصاد سیاسی کشور در دهه اخیر و ضرورت بازتاب آن در کتاب درسی، اهمیت رویکرد مشارکت فعال دانش‌آموزان از طریق درک و یا خلق موقعیت‌ها و نیز شیوه آموزش مهارت‌محور در سند برنامه درسی ملی، از جمله دلایل بازنگاشت کتاب اقتصاد است.

درس اقتصاد نه تنها برای دانش‌آموزان رشته علوم انسانی، بلکه برای سایر رشته‌ها نیز اهمیت دارد. تربیت اقتصادی نیازمند الگوی فراگیری است که از دوره‌های تحصیلی ابتدایی تا متوسطه را دربرگیرد. تنها در این صورت است که می‌توان سیر مناسبی از توسعه مفاهیم و مهارت‌های اقتصادی را متناسب با شرایط سنی دانش‌آموزان، طراحی نمود. با این حال کتابی که پیش‌رو دارید، تنها کتاب اقتصادی است که دانش‌آموزان در طول دوره‌های تحصیلی خود می‌خوانند و از این‌رو باید مفاهیم و مهارت‌های اصلی و پایه‌ای اقتصاد در آن آموزش داده شود. اما به دلیل محدودیت زمان تدریس و حجم کتاب، آموزش همه این مفاهیم و مهارت‌ها در یک کتاب درسی مقدور نیست و از گزینش برخی و فرو نهادن برخی دیگر، گزینی نیست.

کتابی که در دست دارید شامل ۴ فصل و ۱۴ درس است. فصل اول کتاب دربردارنده مباحثی از اقتصاد خرد و اقتصاد کارآفرینی است که با فضای کسب‌وکار و انتخاب بهینه در اقتصاد پیوند دارد. درون‌مایه این فصل پیوند نزدیک‌تری با موقعیت‌های شغلی و علاقه‌مندی‌های فردی دانش‌آموزان دارد و از این‌رو برای آغاز کتاب مناسب‌تر است. درون‌مایه فصل دوم، دربردارنده مباحثی از اقتصاد بازار - دولت و نیز تجارت بین‌الملل است. پیوستگی این فصل با فصل قبل از طریق توسعه فضای کسب‌وکار و وارد شدن بازیگران جدید به دنیای کسب‌وکارهای اقتصادی برقرار می‌شود. به همین دلیل، عنوان این فصل، بازیگران اصلی در میدان اقتصاد نام گرفته است. فصل سوم دربردارنده مباحثی از اقتصاد کلان همچون رکود، بیکاری، تورم و رشد و پیشرفت اقتصادی است. پیوستگی این فصل با فصول قبل از طریق توسعه فضای کسب‌وکار از حالت شخص یا گروهی به حالت ملی و کلان برقرار می‌شود. دانش‌آموزان با پایان گرفتن این فصل می‌آموزند که رشد و پیشرفت کسب‌وکارهای فردی در گروی رشد و پیشرفت اقتصاد ملی است. فصل چهارم دربردارنده مباحثی از اقتصاد زندگی (خانواده) همچون بودجه‌ریزی، مدیریت مخارج، مصرف و سرمایه‌گذاری است. درون‌مایه این فصل با درون‌مایه فصل اول پیوند نزدیک‌تری دارد اما به دلایلی که مجال ذکر آن نیست این فصل پس از فصل سوم و به عنوان فصل پایانی در نظر گرفته شده است. نکته قابل ذکر این است که فصل چهارم تا حدی مستقل از ساختار کلی کتاب در سه فصل پیشین است. از همین‌رو می‌توان این فصل را به صورت مجزا و خودخوان در نظر گرفته، البته به واسطه طرح مفاهیم مورد نیاز روزمره دانش‌آموزان در این فصل، ضروری است که محتوای آن مورد ارزشیابی قرار گیرد. هر درس مشتمل بر یک موقعیت آغازین است. این موقعیت، داستان دنباله‌داری است که درون‌مایه آن، متناسب با هر درس تنظیم شده است. موقعیت هر درس به عنوان «پیش‌سازمان‌دهنده» به مخاطب کمک می‌کند تا با چالش و مسئله اصلی درس آشنایی اولیه‌ای پیدا کند و کنجکاوی او را نسبت به محتوای اصلی درس برمی‌انگیزد. در ادامه هر موقعیت، چند سؤال با عنوان گفت‌وگو در کلاس که از سویی متناسب با موقعیت است و از سویی دیگر با نقشه راه هر درس پیوند دارد، طراحی شده است.

پیشگفتار

سخنی با دبیران گرامی

آموزش اقتصاد در دوره‌های گوناگون تحصیلی، با توجه به اهمیت آن در اداره امور شخصی و اجتماعی، ضرورتی گریزناپذیر است. دگرگونی‌ها و پیشرفت‌های چشمگیر در آموزش دانش اقتصاد در جهان و توجه به رویکردهای جدید این قلمرو، دگرگونی‌های اقتصاد سیاسی کشور در دهه اخیر و ضرورت بازتاب آن در کتاب درسی، اهمیت رویکرد مشارکت فعال دانش‌آموزان از طریق درک و یا خلق موقعیت‌ها و نیز شیوه آموزش مهارت‌محور در سند برنامه درسی ملی، از جمله دلایل بازنگاشت کتاب اقتصاد است.

درس اقتصاد نه تنها برای دانش‌آموزان رشته علوم انسانی، بلکه برای سایر رشته‌ها نیز اهمیت دارد. تربیت اقتصادی نیازمند الگوی فراگیری است که از دوره‌های تحصیلی ابتدایی تا متوسطه را دربرگیرد. تنها در این صورت است که می‌توان سیر مناسبی از توسعه مفاهیم و مهارت‌های اقتصادی را متناسب با شرایط سنی دانش‌آموزان، طراحی نمود. با این حال کتابی که پیش‌رو دارید، تنها کتاب اقتصادی است که دانش‌آموزان در طول دوره‌های تحصیلی خود می‌خوانند و از این‌رو باید مفاهیم و مهارت‌های اصلی و پایه‌ای اقتصاد در آن آموزش داده شود. اما به دلیل محدودیت زمان تدریس و حجم کتاب، آموزش همه این مفاهیم و مهارت‌ها در یک کتاب درسی مقدور نیست و از گزینش برخی و فرو نهادن برخی دیگر، گزینی نیست.

کتابی که در دست دارید شامل ۴ فصل و ۱۴ درس است. فصل اول کتاب دربردارنده مباحثی از اقتصاد خرد و اقتصاد کارآفرینی است که با فضای کسب‌وکار و انتخاب بهینه در اقتصاد پیوند دارد. درون‌مایه این فصل پیوند نزدیک‌تری با موقعیت‌های شغلی و علاقه‌مندی‌های فردی دانش‌آموزان دارد و از این‌رو برای آغاز کتاب مناسب‌تر است. درون‌مایه فصل دوم، دربردارنده مباحثی از اقتصاد بازار - دولت و نیز تجارت بین‌الملل است. پیوستگی این فصل با فصل قبل از طریق توسعه فضای کسب‌وکار و وارد شدن بازیگران جدید به دنیای کسب‌وکارهای اقتصادی برقرار می‌شود. به همین دلیل، عنوان این فصل، بازیگران اصلی در میدان اقتصاد نام گرفته است. فصل سوم دربردارنده مباحثی از اقتصاد کلان همچون رکود، بیکاری، تورم و رشد و پیشرفت اقتصادی است. پیوستگی این فصل با فصول قبل از طریق توسعه فضای کسب‌وکار از حالت شخص یا گروهی به حالت ملی و کلان برقرار می‌شود. دانش‌آموزان با پایان گرفتن این فصل می‌آموزند که رشد و پیشرفت کسب‌وکارهای فردی در گروی رشد و پیشرفت اقتصاد ملی است. فصل چهارم دربردارنده مباحثی از اقتصاد زندگی (خانواده) همچون بودجه‌ریزی، مدیریت مخارج، مصرف و سرمایه‌گذاری است. درون‌مایه این فصل با درون‌مایه فصل اول پیوند نزدیک‌تری دارد اما به دلایلی که مجال ذکر آن نیست این فصل پس از فصل سوم و به عنوان فصل پایانی در نظر گرفته شده است. نکته قابل ذکر این است که فصل چهارم تا حدی مستقل از ساختار کلی کتاب در سه فصل پیشین است. از همین‌رو می‌توان این فصل را به صورت مجزا و خودخوان در نظر گرفته، البته به واسطه طرح مفاهیم مورد نیاز روزمره دانش‌آموزان در این فصل، ضروری است که محتوای آن مورد ارزشیابی قرار گیرد. هر درس مشتمل بر یک موقعیت آغازین است. این موقعیت، داستان دنباله‌داری است که درون‌مایه آن، متناسب با هر درس تنظیم شده است. موقعیت هر درس به عنوان «پیش‌سازمان‌دهنده» به مخاطب کمک می‌کند تا با چالش و مسئله اصلی درس آشنایی اولیه‌ای پیدا کند و کنجکاوی او را نسبت به محتوای اصلی درس برمی‌انگیزد. در ادامه هر موقعیت، چند سؤال با عنوان گفت‌وگو در کلاس که از سویی متناسب با موقعیت است و از سویی دیگر با نقشه راه هر درس پیوند دارد، طراحی شده است. این سؤالات را در

این سوالات را در کلاس به بحث بگذارید و اجازه دهید دانش آموزان، با دانسته‌های پیشین خود به آنها پاسخ دهند. **نقشه راه** هر درس، خطوط کلی و مفاهیم اصلی است که محتوای درس، با محوریت آن، تدوین و تنظیم شده است و اهداف یادگیری را در آن درس تعیین می‌کند. همراه محتوای درس، **فعالیت‌های فردی و گروهی** برای تعمیق یادگیری و شناخت دقیق‌تر مفاهیم اصلی، ارائه شده است. بیشتر این فعالیت‌ها در کلاس و تعدادی از آنها نیز فعالیت‌های خارج از کلاس است. همچنین قسمت‌هایی از درس که با عنوان **پیشتر بدانیم**، طراحی شده است، محتوای تکمیلی را برای دانش آموزان علاقه‌مند، ارائه می‌دهد. قاب‌هایی با عنوان **درس زندگی و شهیدشکر**، با آنکه مستقیماً جزئی از درس به‌شمار نمی‌رود اما با زمینه و فضای کلی هر درس پیوند داشته و لحن متفاوتی از متن رسمی درس دارد و به فضای یادگیری کمک می‌کند. **برای تفکر و تمرین**، عنوان تمرین‌هایی است که برای آزمون میزان یادگیری دانش آموزان درجهت بهبود کیفیت یادگیری لورده شده است. بخشی از این تمرین‌ها، پرسش‌ها و مسائل عمومی است و بخشی با موقعیت داستانی درس در ارتباط است. هدف از این تمرین‌ها، به کار بستن مفاهیم آموخته شده و تعمیق یادگیری است. آخرین بخش هر درس، با عنوان **تحلیل کنید**، میزان یادگیری دانش آموزان را از محورهای اصلی هر درس که در نقشه راه آن سنج کرده‌ایم در این کتاب از ارائه تعاریف مستقیم و کلیشهای، حتی‌المقدور، پرهیز کنیم؛ چراکه گفت‌وگو در مورد زوایای مختلف یک مفهوم و تبیین مقصود اصلی، یعنی مهارت افزایی و افزایش قدرت و توان تحلیل و بینش اقتصادی را مؤثرتر یکنیم. پس در آموزش مفاهیم، بر روی تعاریف کلیشهای و الفاظ و جملات، که صرفاً حافظه را در مدت کوتاهی پر می‌کند و به‌سرعت به فراموشی سپرده می‌شود، کمتر تأکید کنید و به‌جای آن بر تصاویری که از یک واژه یا مفهوم در ذهن دانش آموز نقش می‌بندد و منشأ شناخت، تحلیل و رفتار او می‌شود، تمرکز کنید. این تصویر البته به صرف خواندن مطالب کتاب به‌دست نمی‌آید، بلکه در فرایندی مستمر و دو سویه و از طریق **کنش و واکنش متقابل** میان معلم و دانش آموزان و اهمیت دادن به فرایند بازخوردگیری، روی می‌دهد. در این میان فعالیت‌ها و تمرین‌های ارائه شده در کتاب، می‌تواند در این مسیر یاری‌دهنده باشد. این فعالیت‌ها و تمرین‌ها نمونه‌های پیشنهادی هستند و معلم می‌تواند با **اینتکار** و خلاقیت خود و با پیشنهاداتی که دانش آموزان ارائه می‌دهند، آنها را توسعه دهند. سعی کنید در هر فعالیت و یا هر تمرین، ذهن خود دانش آموزان را برای تعمیق و توسعه یادگیری به کار گیرید و از پاسخ‌های مستقیم و فوری، پرهیز کنید. همچنین کیفیت یادگیری را در طول دوره تدریس و با توجه به میزان فعالیت و مشارکت خلاقانه دانش آموزان بیازمایید.

درس‌ها از نظر **کمیت** تقریباً با هم برابر و هر کدام حدود ۱۰ صفحه از کتاب را به خود اختصاص داده‌اند. با این حال برخی دروس و خصوصاً درس‌های فصل دوم و سوم، ممکن است نسبت به درس‌های دیگر، به زمان بیشتری برای تدریس نیاز داشته باشند. پس زمان‌بندی تدریس را به گونه‌ای تنظیم کنید که فرصت کافی برای پوشش دادن همه فصول کتاب را داشته باشید.

در پایان تقاضا داریم که هر گونه نقد، نظر و یا پیشنهاد خود را در مورد محتوا و یا شیوه بیان مطالب کتاب یا گروه اقتصاد در میان بگذارید.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

مراجعه کنید

کلاس به بحث بگذارید و اجازه دهید دانش آموزان، با دانسته‌های پیشین خود به آنها پاسخ دهند. **نقشه راه** هر درس، خطوط کلی و مفاهیم اصلی است که محتوای درس، با محوریت آن، تدوین و تنظیم شده است و اهداف یادگیری را در آن درس تعیین می‌کند. همراه محتوای درس، **فعالیت‌های فردی و گروهی** برای تعمیق یادگیری و شناخت دقیق‌تر مفاهیم اصلی، ارائه شده است. بیشتر این فعالیت‌ها در کلاس و تعدادی از آنها نیز فعالیت‌های خارج از کلاس است. همچنین قسمت‌هایی از درس که با عنوان **پیشتر بدانیم**، طراحی شده است، محتوای تکمیلی را برای دانش آموزان علاقه‌مند، ارائه می‌دهد. قاب‌هایی با عنوان **درس زندگی و شهیدشکر**، با آنکه مستقیماً جزئی از درس به‌شمار نمی‌رود اما با زمینه و فضای کلی هر درس پیوند داشته و لحن متفاوتی از متن رسمی درس دارد و به فضای یادگیری کمک می‌کند. **برای تفکر و تمرین**، عنوان تمرین‌هایی است که برای آزمون میزان یادگیری دانش آموزان درجهت بهبود کیفیت یادگیری آورده شده است. بخشی از این تمرین‌ها، پرسش‌ها و مسائل عمومی است و بخشی با موقعیت داستانی درس در ارتباط است. هدف از این تمرین‌ها، به کار بستن مفاهیم آموخته شده و تعمیق یادگیری است. آخرین بخش هر درس، با عنوان **تحلیل کنید**، میزان یادگیری دانش آموزان را از محورهای اصلی هر درس که در نقشه راه آن درس آمده بود، می‌آزماید.

سعی کرده‌ایم در این کتاب از ارائه تعاریف مستقیم و کلیشهای، حتی‌المقدور، پرهیز کنیم؛ چراکه گفت‌وگو در مورد زوایای مختلف یک مفهوم و تبیین مقصود اصلی، یعنی مهارت افزایی و افزایش قدرت و توان تحلیل و بینش اقتصادی را مؤثرتر یکنیم. پس در آموزش مفاهیم، بر روی تعاریف کلیشهای و الفاظ و جملات، که صرفاً حافظه را در مدت کوتاهی پر می‌کند و به‌سرعت به فراموشی سپرده می‌شود، کمتر تأکید کنید و به‌جای آن بر تصاویری که از یک واژه یا مفهوم در ذهن دانش آموز نقش می‌بندد و منشأ شناخت، تحلیل و رفتار او می‌شود، تمرکز کنید. این تصویر البته به صرف خواندن مطالب کتاب به‌دست نمی‌آید، بلکه در فرایندی مستمر و دو سویه و از طریق **کنش و واکنش متقابل** میان معلم و دانش آموزان و اهمیت دادن به فرایند بازخوردگیری، روی می‌دهد. در این میان فعالیت‌ها و تمرین‌های ارائه شده در کتاب، می‌تواند در این مسیر یاری‌دهنده باشد. این فعالیت‌ها و تمرین‌ها نمونه‌های پیشنهادی هستند و معلم می‌تواند با **اینتکار** و خلاقیت خود و با پیشنهاداتی که دانش آموزان ارائه می‌دهند، آنها را توسعه دهند. سعی کنید در هر فعالیت و یا هر تمرین، ذهن خود دانش آموزان را برای تعمیق و توسعه یادگیری به کار گیرید و از پاسخ‌های مستقیم و فوری، پرهیز کنید. همچنین کیفیت یادگیری را در طول دوره تدریس و با توجه به میزان فعالیت و مشارکت خلاقانه دانش آموزان بیازمایید.

درس‌ها از نظر **کمیت** تقریباً با هم برابر و هر کدام حدود ۱۰ صفحه از کتاب را به خود اختصاص داده‌اند. با این حال برخی دروس و خصوصاً درس‌های فصل دوم و سوم، ممکن است نسبت به درس‌های دیگر، به زمان بیشتری برای تدریس نیاز داشته باشند. پس زمان‌بندی تدریس را به گونه‌ای تنظیم کنید که فرصت کافی برای پوشش دادن همه فصول کتاب را داشته باشید.

در پایان تقاضا داریم که هر گونه نقد، نظر و یا پیشنهاد خود را در مورد محتوا و یا شیوه بیان مطالب کتاب یا گروه اقتصاد در میان بگذارید.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

فعالیت گروهی در کلاس

پس از آنکه متن زیر توسط معلم خوانده شد، به گروه‌های چند نفره تقسیم شوید و سپس بگویید شما کدام گزینه را انتخاب می‌کنید؟

فرض کنید که شما پس از چندین سال تلاش‌های شبانه‌روزی و درس خواندن و زحمت کشیدن، به‌تازگی رئیس بهترین بیمارستان خصوصی کشور شده‌اید. رسیدن به این موقعیت آرزوی بسیاری از افراد متخصص است که شما آن را با تلاش شخصی خود و به خاطر شایستگی‌هایتان کسب کرده‌اید و سرانجام اقبال به شما رو کرده و به قول قدیمی‌ها سکه به نام شما خورده است. هنوز دو سالی از این اتفاق نگذشته است که سر و کله یک ویروس بسیار مرموز در دنیا پیدا می‌شود: کووید ۱۹ یا همان کرونا ویروس!

دولت به همه بیمارستان‌های خصوصی دستور داده است که یا باید بیماران کرونایی را پذیرش کنند یا اینکه مبلغی را به عنوان کمک به مقابله با این ویروس به بیمارستان‌های پذیرش‌کننده بیماران کرونایی پرداخت کنند؛ آن هم نه یک‌بار بلکه به‌صورت مستمر و ماهیانه. این مبلغ نیز رقم قابل توجهی است. موضوع را در هیئت مدیره مطرح می‌کنید. شریک شما که در بیمارستان سهام دارد می‌گوید در صورت پذیرش بیمار کرونایی، او سهمش را می‌فروشد و دیگر با شما همکاری نمی‌کند. یکی دیگر از اعضای هیئت مدیره می‌گوید اگر رسانه‌ها متوجه شوند چه؟ نماینده بخش پرستاران با اضطراب می‌گوید جان مردم اولویت دارد اما ما هم دوست داریم زنده بمانیم. از طرف دیگر میزان مراجعات مردم به بیمارستان که ۷۰ درصد درآمد بیمارستان را تأمین می‌کرده است تقریباً به یک دهم کاهش پیدا کرده و شما با مشکل تأمین مالی مواجه‌اید. با توجه به این شرایط شما کدام یک از تصمیمات زیر را می‌گیرید؟ چرا؟ لطفاً دلایل تصمیم و عواقب آن را برای خودتان یادداشت کنید و تصمیم‌دوستانان را نقد کنید.

۱- در شبکه‌های مجازی تبلیغ می‌کنم که بیمارستان ما محیطی کاملاً امن و سالم دارد و هیچ بیمار کرونایی در آن وجود ندارد و هر کسی که نیازمند خدمات درمانی است، می‌تواند با خیال راحت به بیمارستان مراجعه کند. سپس متناسب با مبلغ کمک ماهیانه به بیمارستان‌های دیگر، به مبلغ ویزیت‌های درمانی خود اضافه می‌کنم.

۲- بلافاصله یک بیمارستان صحرائی در انتهای حیات بیمارستان تأسیس می‌کنم که ورودی جداگانه داشته باشد و هیچ ارتباطی با محیط بیمارستان نداشته باشد. برای این کار از ارتش نیز درخواست کمک می‌کنم.

۳- با مصاحبه در یکی از بخش‌های خبری به شرح اتفاقات هیئت مدیره می‌پردازم و می‌گویم به حکم انسان دوستی و علاقه به هم‌میهنانه تصمیم گرفته‌ام تا بیماران کرونایی را پذیرش کنم و در آخر هم از مردم درخواست دعای خیر دارم.

۴- می‌دانم که با پذیرش کرونایی‌ها خیلی از موفقیت‌هایی که تاکنون کسب کرده‌ام، از بین می‌رود، اما امید دارم که بعد از گذشت از بحران اوضاع بهتر می‌شود؛ این یک ندای قلبی است.

فعالیت گروهی در کلاس

پس از آنکه متن زیر توسط معلم خوانده شد، به گروه‌های شش نفره تقسیم شوید و سپس بگویید شما کدام گزینه را انتخاب می‌کنید؟

فرض کنید که شما پس از چندین سال تلاش‌های شبانه‌روزی و درس خواندن و زحمت کشیدن، به‌تازگی رئیس بهترین بیمارستان خصوصی کشور شده‌اید. رسیدن به این موقعیت آرزوی بسیاری از افراد متخصص است که شما آن را با تلاش شخصی خود و به خاطر شایستگی‌هایتان کسب کرده‌اید و سرانجام اقبال به شما رو کرده و به قول قدیمی‌ها سکه به نام شما خورده است. هنوز دو سالی از این اتفاق نگذشته است که سر و کله یک ویروس بسیار مرموز در دنیا پیدا می‌شود: کووید ۱۹ یا همان کرونا ویروس!

دولت به همه بیمارستان‌های خصوصی دستور داده است که یا باید بیماران کرونایی را پذیرش کنند یا اینکه مبلغی را به عنوان کمک به مقابله با این ویروس به بیمارستان‌های پذیرش‌کننده بیماران کرونایی پرداخت کنند؛ آن هم نه یک‌بار بلکه به‌صورت مستمر و ماهیانه. این مبلغ نیز رقم قابل توجهی است. موضوع را در هیئت مدیره مطرح می‌کنید. شریک شما که در بیمارستان سهام دارد می‌گوید در صورت پذیرش بیمار کرونایی، او سهمش را می‌فروشد و دیگر با شما همکاری نمی‌کند. یکی دیگر از اعضای هیئت مدیره می‌گوید اگر رسانه‌ها متوجه شوند چه؟ نماینده بخش پرستاران با اضطراب می‌گوید جان مردم اولویت دارد اما ما هم دوست داریم زنده بمانیم. از طرف دیگر میزان مراجعات مردم به بیمارستان که ۷۰ درصد درآمد بیمارستان را تأمین می‌کرده است تقریباً به یک دهم کاهش پیدا کرده و شما با مشکل تأمین مالی مواجه‌اید. با توجه به این شرایط شما کدام یک از تصمیمات زیر را می‌گیرید؟ چرا؟ لطفاً دلایل تصمیم و عواقب آن را برای خودتان یادداشت کنید و تصمیم‌دوستانان را نقد کنید.

۱- در شبکه‌های مجازی تبلیغ می‌کنم که بیمارستان ما محیطی کاملاً امن و سالم دارد و هیچ بیمار کرونایی در آن وجود ندارد و هر کسی که نیازمند خدمات درمانی است، می‌تواند با خیال راحت به بیمارستان مراجعه کند. سپس متناسب با مبلغ کمک ماهیانه به بیمارستان‌های دیگر، به مبلغ ویزیت‌های درمانی خود اضافه می‌کنم.

۲- بلافاصله یک بیمارستان صحرائی در انتهای حیات بیمارستان تأسیس می‌کنم که ورودی جداگانه داشته باشد و هیچ ارتباطی با محیط بیمارستان نداشته باشد. برای این کار از ارتش نیز درخواست کمک می‌کنم.

۳- با مصاحبه در یکی از بخش‌های خبری به شرح اتفاقات هیئت مدیره می‌پردازم و می‌گویم به حکم انسان دوستی و علاقه به هم‌میهنانه تصمیم گرفته‌ام تا بیماران کرونایی را پذیرش کنم و در آخر هم از مردم درخواست دعای خیر دارم.

۴- می‌دانم که با پذیرش کرونایی‌ها خیلی از موفقیت‌هایی که تاکنون کسب کرده‌ام، از بین می‌رود، اما امید دارم که بعد از گذشت از بحران اوضاع بهتر می‌شود؛ این یک ندای قلبی است.

کم می فروشیم تا مشتری شویم!

من یک کم فروش بودم. به نظرم کم فروشی شغل بدی نیست. اگر خواستید این شغل را برای آینده کاری خود انتخاب کنید، چند پیشنهاد دارم. اول اینکه در جنستان آب ببندید؛ مثلاً به ازای یک بطری شربت یا شیر، یک استکان آب اضافه کنید و خوب هم بزنید تا یک دست شود، بعد بفروشید. یا اگر خواستید مغز گردو بفروشید، چند ساعت مغز گردوها را در آب بخیسانید تا وزن بگیرد، بعد بفروشید. به این ترتیب می توانید آب را به قیمت مغز گردو بفروشید! اگر خواستید شیرینی بفروشید، شیرینی را با جعبه اش یا هم روی ترازو بگذارید و سعی کنید جعبه ها سنگین باشند. اگر خواستید کالاهایی مثل گندم و برنج و حبوبات و... را بفروشید، پیمانه را کاملاً پر نکنید. در کنار همه این روش ها می توانید ترازویتان را هم دست کاری کنید تا مثلاً کالای یک کیلویی را یک کیلو و دویست گرم نشان دهد. روش های متنوع زیادی هست که من همه آنها را تجربه کرده ام. اگر راهنمایی های بیشتری خواستید در خدمتیم؛ فقط باید زحمت بکشید یک نوک پا تشریف بیاورید جهنم! چرا؟ چون ... من مرده ام. آها ... یادم رفت بگویم. من قرن ها پیش مرده ام. من یکی از کم فروش های قوم حضرت شعیب بودم که به مردم ستم فراوانی روا داشتم. پیامبر ما بارها گفته بود که کم فروشی آخر و عاقبت ندارد؛ گوش ندادیم و شد آنچه نباید می شد.

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (سوره هود، آیه ۸۵)

(ای قوم من! پیمانه و وزن را با عدالت، تمام دهید؛ و بر اشیا و اجناس مردم عیب نگذارید و از حق آنان نگاهید و در زمین به فساد نکوشید.)

برای تفکر و تمرین

- ۱- مشخص کنید از موارد زیر، کدام مورد کارآفرینی است؟ برای پاسخ خود دلیل بیاورید و از آن دفاع کنید.
 - کار شخصی در مغازه ساندویچ فروشی خودش
 - تدریس در مدرسه دولتی
 - عضو نیروی فعال در ارتش شدن
 - راه اندازی خدمات باغبانی در منزل

کم می فروشیم تا مشتری شویم!

من یک کم فروش بودم. به نظرم کم فروشی شغل بدی نیست. اگر خواستید این شغل را برای آینده کاری خود انتخاب کنید، چند پیشنهاد دارم. اول اینکه در جنستان آب ببندید؛ مثلاً به ازای یک بطری شربت یا شیر، یک استکان آب اضافه کنید و خوب هم بزنید تا یک دست شود، بعد بفروشید. یا اگر خواستید مغز گردو بفروشید، چند ساعت مغز گردوها را در آب بخیسانید تا وزن بگیرد، بعد بفروشید. به این ترتیب می توانید آب را به قیمت مغز گردو بفروشید! اگر خواستید شیرینی بفروشید، شیرینی را با جعبه اش یا هم روی ترازو بگذارید و سعی کنید جعبه ها سنگین باشند. اگر خواستید کالاهایی مثل گندم و برنج و حبوبات و... را بفروشید، پیمانه را کاملاً پر نکنید. در کنار همه این روش ها می توانید ترازویتان را هم دست کاری کنید تا مثلاً کالای یک کیلویی را یک کیلو و دویست گرم نشان دهد. روش های متنوع زیادی هست که من همه آنها را تجربه کرده ام. اگر راهنمایی های بیشتری خواستید در خدمتیم؛ فقط باید زحمت بکشید یک نوک پا تشریف بیاورید جهنم! چرا؟ چون ... من مرده ام. آها ... یادم رفت بگویم. من قرن ها پیش مرده ام. من یکی از کم فروش های قوم حضرت شعیب بودم که به مردم ستم فراوانی روا داشتم. پیامبر ما بارها گفته بود که کم فروشی آخر و عاقبت ندارد؛ گوش ندادیم و شد آنچه نباید می شد.

وَيَا قَوْمِ أَوْفُوا الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ (سوره هود، آیه ۸۵)

(ای قوم من! پیمانه و وزن را با عدالت، تمام دهید؛ و بر اشیا و اجناس مردم عیب نگذارید و از حق آنان نگاهید و در زمین به فساد نکوشید.)

برای تفکر و تمرین

- ۱- مشخص کنید از موارد زیر، کدام مورد کارآفرینی است؟ برای پاسخ خود دلیل بیاورید و از آن دفاع کنید.
 - کار شخصی در مغازه ساندویچ فروشی خودش
 - تدریس در مدرسه دولتی
 - عضو نیروی فعال در ارتش شدن
 - راه اندازی خدمات باغبانی در منزل

۳- تعاونی‌ها

شرکت تعاونی^۱ کسب و کاری است که با هدف تأمین نیازمندی‌های اعضا تشکیل می‌شود و به بهبود وضعیت اقتصادی آنها کمک می‌کند. در تعاونی تولید تعدادی تولیدکننده جهت بهره‌مندی از مزایای فعالیت‌های اقتصادی با مقیاس بزرگه گرد هم می‌آیند و با اقدامات جمعی منفعت خود را بیشینه می‌کنند؛ مثلاً تعاونی کشاورزی را عده‌ای از کشاورزان تشکیل می‌دهند تا برای تهیه بذر مرغوب و تهیه سموم و کود و نیز امکان بازاریابی، تبلیغات جمعی و ایجاد زنجیره توزیع به آنها کمک کند.

تعاونی‌ها مراحل راهاندازی کم‌وبیش مشابهی با شرکت‌ها دارند؛ اما نحوه اداره آنها براساس هر نفر، یک رأی است؛ یعنی هر کدام از اعضا صرف‌نظر از اینکه چقدر از سرمایه تعاونی را تأمین کرده باشد، یک رأی خواهد داشت، اما توزیع سود احتمالی در پایان دوره به نسبت سرمایه هر عضو است.

۴- مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه

یکی از انواع شرکت‌ها، مؤسسات غیرانتفاعی^۲ و خیریه^۳ هستند. یک مؤسسه غیرانتفاعی نهادی قانونی است که برای انجام مأموریتی غیرسودآور، یعنی باهدفی غیرتجاری شکل گرفته است. این مأموریت‌ها اغلب زمینه‌هایی انسانی و اجتماعی دارند؛ مانند امور خیریه، آموزش، توسعه علمی و دینی، بهداشت و سلامت و... محدود عمل آنها گاهی محلی و گاهی ملی و حتی جهانی است.

فعالیت گروهی در کلاس

کلاس را به چهار گروه تقسیم کنید و هر گروه مسئول بررسی یکی از کسب و کارهای زیر شود (ممکن است به صورت هم‌زمان دو یا چند گروه یک کسب و کار را بررسی کنند) آنچه در هر کسب و کار باید بررسی شود، این است:

- ۱- مزایا و معایب کسب و کار گروه خود را در صورتی که فردی، شرکتی و یا تعاونی بود، بررسی کنید
- ۲- پس از بررسی همه جانبه کسب و کار خود بگویید که گروه شما به عنوان یک مشاور اقتصادی کدام یک از سازمان‌های تولید را برای این کسب و کار توصیه می‌کند؟ چرا؟

۱. cooperative ۲. non-profit ۳. charity

۳- تعاونی‌ها

شرکت تعاونی^۱ کسب و کاری است که با هدف تأمین نیازمندی‌های اعضا تشکیل می‌شود و به بهبود وضعیت اقتصادی آنها کمک می‌کند. در تعاونی تولید تعدادی تولیدکننده جهت بهره‌مندی از مزایای فعالیت‌های اقتصادی با مقیاس بزرگه گرد هم می‌آیند و با اقدامات جمعی منفعت خود را بیشینه می‌کنند؛ مثلاً تعاونی کشاورزی را عده‌ای از کشاورزان تشکیل می‌دهند تا برای تهیه بذر مرغوب و تهیه سموم و کود و نیز امکان بازاریابی، تبلیغات جمعی و ایجاد زنجیره توزیع به آنها کمک کند.

تعاونی‌ها مراحل راهاندازی کم‌وبیش مشابهی با شرکت‌ها دارند؛ اما نحوه اداره آنها براساس هر نفر، یک رأی است؛ یعنی هر کدام از اعضا صرف‌نظر از اینکه چقدر از سرمایه تعاونی را تأمین کرده باشد، یک رأی خواهد داشت، اما توزیع سود احتمالی در پایان دوره به نسبت سرمایه هر عضو است.

۴- مؤسسات غیرانتفاعی و خیریه

یکی از انواع شرکت‌ها، مؤسسات غیرانتفاعی^۲ و خیریه^۳ هستند. یک مؤسسه غیرانتفاعی نهادی قانونی است که برای انجام مأموریتی غیرسودآور، یعنی باهدفی غیرتجاری شکل گرفته است. این مأموریت‌ها اغلب زمینه‌هایی انسانی و اجتماعی دارند؛ مانند امور خیریه، آموزش، توسعه علمی و دینی، بهداشت و سلامت و... محدود عمل آنها گاهی محلی و گاهی ملی و حتی جهانی است.

فعالیت گروهی در کلاس

کلاس را به چهار گروه تقسیم کنید و هر گروه مسئول بررسی یکی از کسب و کارهای زیر شود (ممکن است به صورت هم‌زمان دو یا چند گروه یک کسب و کار را بررسی کنند) آنچه در هر کسب و کار باید بررسی شود، این است:

- ۱- مزایا و معایب کسب و کار گروه خود را در صورتی که فردی، شرکتی و یا تعاونی بود، بررسی کنید
- ۲- پس از بررسی همه جانبه کسب و کار خود بگویید که گروه شما به عنوان یک مشاور اقتصادی کدام یک از سازمان‌های تولید را برای این کسب و کار توصیه می‌کند؟ چرا؟

۱. cooperative ۲. non-profit ۳. charity

مواجهه است. تصور کنید که شما یک دوچرخه که ساخت کشور چین است را خریداری می‌کنید. برای ساخت این دوچرخه از منابع چینی به جای منابع ایرانی استفاده شده است.

فعالیت گروهی در کلاس

محاسبه هزینه فرصت و منابع کمیاب

در فعالیت گروهی درس قبل، گروه شما یکی از ایده‌های کسب و کار را بررسی کرد. اکنون با گروه خود سعی کنید منابعی را که برای راه‌اندازی این کسب و کار در اختیار دارید، فهرست کنید و همچنین هزینه فرصت آن را البته به صورت حدودی محاسبه کنید. لطفاً در پایان بررسی، هر گروه نتایج خود را بر روی تخته کلاس بنویسد.

برای رسیدن به نتیجه، سوالات زیر را مدنظر قرار دهید:

- منابع طبیعی، سرمایه، نیروی انسانی مورد نیازتان و هزینه تأمین آنها چقدر است؟
- شما به عنوان کارآفرین چگونه می‌توانید این منابع را در کنار یکدیگر سازماندهی کنید و به یک شیوه نو در این کسب و کار دست یابید؟
- اگر این شرکت یا تعاونی را تأسیس نکنیم، چه کار دیگری می‌توانیم انجام دهیم؟ سود این کار دیگر چقدر است؟
- منابع کمیاب ما برای تأسیس شرکت چیست؟ اگر کار دیگری انجام دهیم، چقدر از منابع ما کم (یا زیاد) می‌آید؟

قانون سوم: قید بودجه خود را ترسیم کنید!

وقتی شما مقدار مشخص و محدودی پول برای خرج کردن دارید، در این حالت می‌گوییم شما یک قید بودجه^۱ دارید. به دلیل اینکه بودجه‌تان محدود است، شما مجبورید بین گزینه‌های خود بده - بستان کنید. فرض کنید شما ۲۵ هزار تومان برای صرف عصرانه پول دارید. در شکل صفحه بعد نحوه انتخاب بین بیسکویت و شکلات را بررسی کنید. هر نقطه بر روی نمودار خط بودجه نشان‌دهنده مقدار بیسکویت و شکلاتی است که با ۲۵ هزار تومان می‌توان خرید. بده - بستان بین نقاط الف و ب چگونه است؟ اگر از نقطه الف به ب یا بالعکس حرکت کنیم، چه تغییری در مقدار انتخاب شده از هر یک از این دو کالا روی می‌دهد؟

مواجهه است. تصور کنید که شما یک دوچرخه که ساخت کشور چین است را خریداری می‌کنید. برای ساخت این دوچرخه از منابع چینی به جای منابع ایرانی استفاده شده است.

فعالیت گروهی در کلاس

محاسبه هزینه فرصت و منابع کمیاب

در فعالیت گروهی درس قبل، گروه شما یکی از ایده‌های کسب و کار را بررسی کرد. اکنون با گروه خود سعی کنید منابعی را که برای راه‌اندازی این کسب و کار در اختیار دارید، فهرست کنید و همچنین هزینه فرصت آن را البته به صورت حدودی محاسبه کنید. لطفاً در پایان بررسی، هر گروه نتایج خود را بر روی تخته کلاس بنویسد.

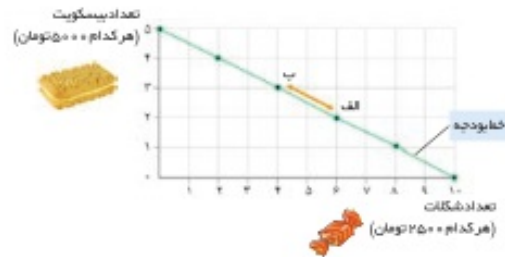
برای رسیدن به نتیجه، سوالات زیر را مدنظر قرار دهید:

- منابع طبیعی، سرمایه، نیروی انسانی مورد نیازتان و هزینه تأمین آنها چقدر است؟
- شما به عنوان کارآفرین چگونه می‌توانید این منابع را در کنار یکدیگر سازماندهی کنید و به یک شیوه نو در این کسب و کار دست یابید؟
- اگر این شرکت یا تعاونی را تأسیس نکنیم، چه کار دیگری می‌توانیم انجام دهیم؟ سود این کار دیگر چقدر است؟
- منابع کمیاب ما برای تأسیس شرکت چیست؟ اگر کار دیگری انجام دهیم، چقدر از منابع ما کم (یا زیاد) می‌آید؟

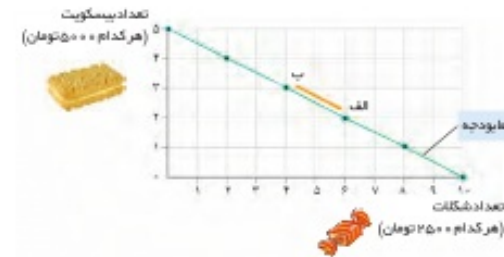
قانون سوم: قید بودجه خود را ترسیم کنید!

وقتی شما مقدار مشخص و محدودی پول برای خرج کردن دارید، در این حالت می‌گوییم شما یک قید بودجه^۱ دارید. به دلیل اینکه بودجه‌تان محدود است، شما مجبورید بین گزینه‌های خود بده - بستان کنید. فرض کنید شما ۲۵ هزار تومان برای صرف عصرانه پول دارید. در شکل صفحه بعد نحوه انتخاب بین بیسکویت و شکلات را بررسی کنید. هر نقطه بر روی نمودار خط بودجه نشان‌دهنده مقدار بیسکویت و شکلاتی است که با ۲۵ هزار تومان می‌توان خرید. بده - بستان بین نقاط الف و ب چگونه است؟ اگر از نقطه الف به ب یا بالعکس حرکت کنیم، چه تغییری در مقدار انتخاب شده از هر یک از این دو کالا روی می‌دهد؟

^۱ budget constraints

تعداد شکلات / بیسکویت	۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
قیمت شکلات‌ها (تومان) (هر واحد ۲,۵۰۰ تومان)	۰	۲,۵۰۰	۵,۰۰۰	۷,۵۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۲,۵۰۰	۱۵,۰۰۰	۱۷,۵۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۲,۵۰۰	۲۵,۰۰۰
قیمت بیسکویت‌ها (تومان) (هر واحد ۵,۰۰۰ تومان)	۵,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۵,۰۰۰						

تعداد شکلات / بیسکویت	۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
قیمت شکلات‌ها (تومان) (هر واحد ۲,۵۰۰ تومان)	۰	۲,۵۰۰	۵,۰۰۰	۷,۵۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۲,۵۰۰	۱۵,۰۰۰	۱۷,۵۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۲,۵۰۰	۲۵,۰۰۰
قیمت بیسکویت‌ها (تومان) (هر واحد ۵,۰۰۰ تومان)	۵,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۵,۰۰۰						

قانون چهارم: هزینه‌های هدر رفته را فراموش کنید!
فرض کنید دوستان درباره رفتن به تئاتر با شما گفت‌وگو می‌کند. قیمت بلیت برای هر نفر ده هزار تومان است. وقتی که برنامه شروع می‌شود، شما و دوستان از آن خوششان نمی‌آید. اگر برنامه را ترک کنید می‌توانید بلیت فیلم تهیه کنید و وقت باقی‌مانده را به تماشای فیلم بگذرانید. قیمت بلیت سینما هشت هزار تومان است. هزینه‌هایی را که اکنون دیگر اجتناب‌ناپذیرند و قابل

قانون چهارم: هزینه‌های هدر رفته را فراموش کنید!
فرض کنید دوستان درباره رفتن به تئاتر با شما گفت‌وگو می‌کند. قیمت بلیت برای هر نفر ده هزار تومان است. وقتی که برنامه شروع می‌شود، شما و دوستان از آن خوششان نمی‌آید. اگر برنامه را ترک کنید می‌توانید بلیت فیلم تهیه کنید و وقت باقی‌مانده را به تماشای فیلم بگذرانید. قیمت بلیت سینما هشت هزار تومان است. هزینه‌هایی را که اکنون دیگر اجتناب‌ناپذیرند و قابل

برگشت نیستند (مثل ده هزار تومانی که برای نمایش پرداخت کرده‌اید)، فراموش کنید آن ده هزار تومان رفته و تمام شده است، چه شما به سینما بروید و چه نروید. هزینه‌هایی که پرداخت شده است و شما نمی‌توانید آن را باز گردانید «هزینه هدر رفته» نام دارد. این هزینه‌ها نباید تأثیری در انتخاب و تصمیم شما داشته باشد. مفهوم هزینه‌های هدر رفته را می‌توانید پولی تصور کنید که به یک چاه عمیق افتاده است و دیگر قابل دسترس نیست. تنها هزینه‌ای که بر تصمیم‌گیرتان مؤثر است، هزینه‌هایی است که در زمان تصمیم‌گیری شما به وجود می‌آیند. برای اینکه یک تصمیم خوب بگیرید، تشخیص تفاوت هزینه‌هایی که بر تصمیم شما تأثیر گذارند، بسیار مهم است؛ هزینه‌های هدر رفته مهم نیستند، چون دیگر رفته‌اند و قابل برگشت نیستند. فهمیدن اینکه هزینه‌ها را چطور ارزیابی کنیم، تنها بخشی از گرفتن یک تصمیم خوب است. باید هزینه‌ها در مقابل منافع سنجیده شوند.

برگشت نیستند (مثل ده هزار تومانی که برای نمایش پرداخت کرده‌اید)، فراموش کنید آن ده هزار تومان رفته و تمام شده است، چه شما به سینما بروید و چه نروید. هزینه‌هایی که پرداخت شده است و شما نمی‌توانید آن را باز گردانید «هزینه هدر رفته» نام دارد. این هزینه‌ها نباید تأثیری در انتخاب و تصمیم شما داشته باشد. مفهوم هزینه‌های هدر رفته را می‌توانید پولی تصور کنید که به یک چاه عمیق افتاده است و دیگر قابل دسترس نیست. تنها هزینه‌ای که بر تصمیم‌گیرتان مؤثر است، هزینه‌هایی است که در زمان تصمیم‌گیری شما به وجود می‌آیند. برای اینکه یک تصمیم خوب بگیرید، تشخیص تفاوت هزینه‌هایی که بر تصمیم شما تأثیر گذارند، بسیار مهم است؛ هزینه‌های هدر رفته مهم نیستند، چون دیگر رفته‌اند و قابل برگشت نیستند. فهمیدن اینکه هزینه‌ها را چطور ارزیابی کنیم، تنها بخشی از گرفتن یک تصمیم خوب است. باید هزینه‌ها در مقابل منافع سنجیده شوند.

budget constraints sunk cost

sunk cost

- دولت بر غذاهایی که حاوی سطوح بالای چربی و سطح بالایی از سدیم هستند، مالیات اعمال می‌کند.
- دولت قوانین را تغییر می‌دهد تا شرکت‌ها مالیات بیشتری بپردازند.
- دولت مالیات بر فروش خودروهای جدید را حذف می‌کند.
- دولت نرخ مالیات املاک برای کارخانجات جدید را کاهش می‌دهد.
- ۲- نوع مالیات را در هر یک از موارد زیر تعیین کنید.
- کارفرمایان باید درصدی از دستمزد کارکنان خود را به دولت پرداخت کنند.
- دولت تصمیم می‌گیرد که فقط کالاهای خاصی در مقادیر مشخصی پس از خرید مالیات بپردازند.
- شرکت‌ها باید درصدی از سود خودشان را به دولت بپردازند.
- کارکنان باید بخشی از درآمد خود را به عنوان مالیات به دولت پرداخت کنند.
- ۳- کارگاه ایران سبز، به همراه سه کارگاه مجاور دیگر، از مجموع کالاها و امکانات عمومی که دولت در اختیار آنها قرار داده است، هر یک مطابق با موارد زیر از مزایای آن بهره‌مند می‌شوند.
- **احداث و تجهیز جاده‌ای** که برای تسهیل حمل‌ونقل در کنار کارخانه احداث شده است، به ارزش سالانه ۵۰ میلیون تومان.
- **احداث و تجهیز مجموعه سامانه روشنایی بیرون** از کارخانه به ارزش سالانه ۳۰ میلیون تومان.
- تأمین امنیت راه‌ها و بازار خرید مواد اولیه و فروش محصولات به ارزش سالانه ۳۰ میلیون تومان.
- ایجاد و نگهداری امکانات رفاهی و بهداشتی در نزدیکی کارخانه به ارزش سالانه ۲۰ میلیون تومان.
- اگر قرار بود آقای محمدی به عنوان مدیرعامل کارگاه، خودش هزینه این موارد را پرداخت کند، چه تغییری در درآمد و سود و زیان سالانه شرکت او حاصل می‌شد؟ (اطلاعات مربوط به هزینه‌ها و درآمد شرکت در تمرین درس اول آمده است.)
- اکنون فرض کنید دولت، مالیاتی معادل ۵ درصد به‌طور سالانه، بر درآمدهای شرکت تولیدی آقای محمدی وضع کرده است. با فرض اینکه درآمد مشمول مالیات این شرکت ۱۰۰ میلیون تومان باشد، اولاً تأثیر این مالیات را بر سود و زیان سالانه شرکت محاسبه کنید. ثانیاً هزینه مالیات را با منافع به‌دست‌آمده از امکانات عمومی مقایسه کنید و تحلیل کنید که آیا پرداخت مالیات به نفع شرکت است یا به ضرر آن.

تحلیل کنید

- چرا دولت به‌عنوان یکی از بازیگران، باید در میدان کسب و کار حضور داشته باشد؟
- چرا کسب و کارهای گوناگون، باید به دولت مالیات بدهند؟

- دولت بر غذاهایی که حاوی سطوح بالای چربی و سطح بالایی از سدیم هستند، مالیات اعمال می‌کند.
- دولت قوانین را تغییر می‌دهد تا شرکت‌ها مالیات بیشتری بپردازند.
- دولت مالیات بر فروش خودروهای جدید را حذف می‌کند.
- دولت نرخ مالیات املاک برای کارخانجات جدید را کاهش می‌دهد.
- ۲- نوع مالیات را در هر یک از موارد زیر تعیین کنید.
- کارفرمایان باید درصدی از دستمزد کارکنان خود را به دولت پرداخت کنند.
- دولت تصمیم می‌گیرد که فقط کالاهای خاصی در مقادیر مشخصی پس از خرید مالیات بپردازند.
- شرکت‌ها باید درصدی از سود خودشان را به دولت بپردازند.
- کارکنان باید بخشی از درآمد خود را به عنوان مالیات به دولت پرداخت کنند.
- ۳- کارگاه ایران سبز، به همراه سه کارگاه مجاور دیگر، از مجموع کالاها و امکانات عمومی که دولت در اختیار آنها قرار داده است، هر یک مطابق با موارد زیر از مزایای آن بهره‌مند می‌شوند.
- **احداث و تجهیز و نگهداری جاده‌ای** که برای تسهیل حمل‌ونقل در کنار کارخانه احداث شده است، به ارزش سالانه ۵۰ میلیون تومان.
- **احداث و تجهیز و نگهداری مجموعه سامانه روشنایی بیرون** از کارخانه به ارزش سالانه ۳۰ میلیون تومان.
- تأمین امنیت راه‌ها و بازار خرید مواد اولیه و فروش محصولات به ارزش سالانه ۳۰ میلیون تومان.
- ایجاد و نگهداری امکانات رفاهی و بهداشتی در نزدیکی کارخانه به ارزش سالانه ۲۰ میلیون تومان.
- اگر قرار بود آقای محمدی به عنوان مدیرعامل کارگاه، خودش هزینه این موارد را پرداخت کند، چه تغییری در درآمد و سود و زیان سالانه شرکت او حاصل می‌شد؟ (اطلاعات مربوط به هزینه‌ها و درآمد شرکت در تمرین درس اول آمده است.)
- اکنون فرض کنید دولت، مالیاتی معادل ۵ درصد به‌طور سالانه، بر درآمدهای شرکت تولیدی آقای محمدی وضع کرده است. با فرض اینکه درآمد مشمول مالیات این شرکت ۱۰۰ میلیون تومان باشد، اولاً تأثیر این مالیات را بر سود و زیان سالانه شرکت محاسبه کنید. ثانیاً هزینه مالیات را با منافع به‌دست‌آمده از امکانات عمومی مقایسه کنید و تحلیل کنید که آیا پرداخت مالیات به نفع شرکت است یا به ضرر آن.

تحلیل کنید

- چرا دولت به‌عنوان یکی از بازیگران، باید در میدان کسب و کار حضور داشته باشد؟
- چرا کسب و کارهای گوناگون، باید به دولت مالیات بدهند؟

اگر کنیا همه امکانات خود را بر تولید غذا متمرکز کند، می تواند ۲۰ واحد غذا و اگر به پوشاک تخصص دهد ۱۰ واحد پوشاک تولید کند. همان طور که می بینید کنیا در تولید غذا و پوشاک نسبت به ایران و برزیل مزیت مطلق اقتصادی ندارد؛ یعنی هیچ کدام از آن دو کالا را به صرفه تولید نمی کنند؛ یا به عبارت دیگر، هزینه تمام شده هر دو کالا در کنیا از دو کشور دیگر بیشتر است و این کشور مجبور است برای تولید مقدار مشخصی از کالا، منابع بیشتری را صرف کند. آیا به نظر شما کشور کنیا به هیچ وجه امکان تخصصی شدن و حضور در تجارت جهانی را ندارد؟

اقتصاددانان در این حالت، مفهوم «مزیت نسبی» را به کار می برند و می گویند هر چند کنیا در غذا و پوشاک، نسبت به دیگر کشورها مزیت مطلق ندارد، در کشور خود در تولید غذا نسبت به پوشاک مزیت نسبی دارد. بنابراین باید در صنعت غذا متمرکز شود و پوشاک مورد نیاز خود را از برزیل وارد کند. به عبارت دیگر، هزینه فرصت تولید غذا در کشور کنیا، کمتر از هزینه فرصت تولید پوشاک است و همین امر باعث می شود تا کنیا منابع کمیاب خود را بیشتر به تولید غذا اختصاص دهد.

اگر اصل مزیت های مطلق و نسبی رعایت نشود؛ لولاً از منابع و سرمایه ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی شود که به نوعی هدر رفت آنها محسوب می شود (چراکه منابع کمیاب هستند) ثانیاً با تولید محصولات کمتر و بی کیفیت تر، رفاها جامعه کاهش می یابد. صادرات کالاها به تولید کنندگان اجازه می دهد تا محصولات خود را در بازارهای بزرگتری به فروش برسانند و همچنین به منظور رقابت با تولید کنندگان دیگر، به تلاش بیشتر برای تولید بهتر و کارآمدتر وادار شوند.

● مزیت نسبی و هزینه فرصت

برای اینکه با مفهوم مزیت نسبی بهتر آشنا شوید، به مفهوم هزینه فرصت و تخصیص بهینه منابع کمیاب که پیش از این آموختیم، فکر کنید. فرض کنید در رشته حقوق تحصیل کرده اید و اکنون یک وکیل ماهر، متخصص و مشهور هستید و در دفتر و کالت خود مشاوره حقوقی می دهید. شما برای مشاوره حقوقی، هر ساعت مبلغ ۲۰۰ هزار تومان از مشتریان دریافت می کنید. اکنون چند روزی است که به فکر استخدام یک منشی هستید که کارهایی همچون جواب دادن به تلفن یا حروف چینی برخی از نامه ها را انجام دهد. این منشی برای انجام امور اداری، ساعتی ۵۰ هزار تومان، دستمزد می گیرد. با این حال ممکن است با خودتان چنین بیندیشید که من خودم این امور اداری ساده را می توانم انجام دهم و نیازی به استخدام منشی نیست. در این صورت ساعتی ۵۰ هزار تومان در هزینه ها صرفه جویی می کنم. آیا این انتخاب شما منطقی است؟ برای پاسخ، این نکته را در نظر بگیرید

که هر یک ساعتی که می خواهید به امور اداری اختصاص دهید، برای شما ۲۰۰ هزار تومان ارزش دارد. در این صورت شما به جای سود، ۱۵۰ هزار تومان ضرر کرده اید! شما در انجام امور ساده اداری دارای مزیت نسبی نیستید! چون یک وکیل ماهر و متخصص اید!

۱. comparative advantage

اگر کنیا همه امکانات خود را بر تولید غذا متمرکز کند، می تواند ۲۰ واحد غذا و اگر به پوشاک تخصص دهد ۱۰ واحد پوشاک تولید کند. همان طور که می بینید کنیا در تولید غذا و پوشاک نسبت به ایران و برزیل مزیت مطلق اقتصادی ندارد؛ یعنی هیچ کدام از آن دو کالا را به صرفه تولید نمی کنند؛ یا به عبارت دیگر، هزینه تمام شده هر دو کالا در کنیا از دو کشور دیگر بیشتر است و این کشور مجبور است برای تولید مقدار مشخصی از کالا، منابع بیشتری را صرف کند. آیا به نظر شما کشور کنیا به هیچ وجه امکان تخصصی شدن و حضور در تجارت جهانی را ندارد؟

اقتصاددانان در این حالت، مفهوم «مزیت نسبی» را به کار می برند و می گویند هر چند کنیا در غذا و پوشاک، نسبت به دیگر کشورها مزیت مطلق ندارد، در کشور خود در تولید غذا نسبت به پوشاک مزیت نسبی دارد. بنابراین باید در صنعت غذا متمرکز شود و پوشاک مورد نیاز خود را از برزیل وارد کند. به عبارت دیگر، هزینه فرصت تولید غذا در کشور کنیا، کمتر از هزینه فرصت تولید پوشاک است و همین امر باعث می شود تا کنیا منابع کمیاب خود را بیشتر به تولید غذا اختصاص دهد.

اگر اصل مزیت های مطلق و نسبی رعایت نشود؛ لولاً از منابع و سرمایه ها به بهترین نحو ممکن استفاده نمی شود که به نوعی هدر رفت آنها محسوب می شود (چراکه منابع کمیاب هستند) ثانیاً با تولید محصولات کمتر و بی کیفیت تر، رفاها جامعه کاهش می یابد. صادرات کالاها به تولید کنندگان اجازه می دهد تا محصولات خود را در بازارهای بزرگتری به فروش برسانند و همچنین به منظور رقابت با تولید کنندگان دیگر، به تلاش بیشتر برای تولید بهتر و کارآمدتر وادار شوند.

● فعالیت فردی در کلاس

لطفاً منحنی مرز امکانات تولید را برای هر سه کشور در یک محور مختصات رسم کنید و آنها را با هم مقایسه کنید.

حال با توجه به آنچه در این درس خوانده اید توضیح دهید که چرا:

۱- منحنی مرز امکانات تولید خطی نیست؟

۲- این منحنی متقارن نیست؟

● مزیت نسبی و هزینه فرصت

برای اینکه با مفهوم مزیت نسبی بهتر آشنا شوید، به مفهوم هزینه فرصت و تخصیص بهینه منابع کمیاب که پیش از این آموختیم، فکر کنید. فرض کنید در رشته حقوق تحصیل کرده اید و اکنون یک وکیل ماهر، متخصص و مشهور هستید و در دفتر و کالت خود مشاوره حقوقی می دهید. شما برای مشاوره حقوقی، هر ساعت مبلغ ۲۰۰ هزار تومان از مشتریان دریافت می کنید. اکنون چند روزی است که به فکر استخدام یک منشی هستید که کارهایی همچون جواب دادن به تلفن یا حروف چینی برخی از نامه ها را انجام دهد. این منشی برای انجام امور اداری، ساعتی ۵۰ هزار تومان، دستمزد می گیرد. با این حال ممکن است با خودتان چنین بیندیشید که من خودم این امور اداری ساده را می توانم انجام دهم و نیازی به استخدام منشی نیست. در این صورت ساعتی ۵۰ هزار تومان

۱. comparative advantage

شاهد و شکر

بازرگان قانع!

بازرگانی را شنیدم که صد و پنجاه شتر بار داشت و چهل بنده خدمتکار. شی در جزیره کیش مرا به حجره خویش در آورد. همه شب نیارمید از سخن‌های پریشان گفتن که: فلان انبازم به ترکستان و فلان بضاعت به هندوستان است و این قباله فلان زمین است و فلان چیز را فلان زمین. گاه گفتی: خاطر اسکندریه دارم که هوایی خوش است. باز گفتی: نه! که دریای مغرب مشوش است. سعدیا! سفری دیگرم در پیش است. اگر آن کرده شود بقیه عمر خویش به گوشه بنشینم.

گفتم: آن کدام سفر است؟ گفت: گوگرد پارسی خواهیم بردن به چین که شنیدم قیمتی عظیم دارد و از آنجا کاسه چینی به روم آرم و دیبای رومی به هند و فولاد هندی به حلب و آبگینه حلبی به یمن و برد یمانی به پارس، و زان پس ترک تجارت کنم و به دکانی بنشینم. انصاف از این ماخلولیا چندان فرو گفت که بیش طاقت گفتنش ننماند!

گفت: ای سعدی! تو هم سخنی بگوی از آنها که دیده‌ای و شنیدم.

گفتم:

آن شنیدستی که در قصای غور
بارسالاری بیفتاد از ستور
گفت چشم تنگ دنیا دوست را
یا قناعت پر کند یا خاک گور

(گلستان سعدی، باب سوم)

دولت‌ها و تجارت بین الملل

با وجود منافع قابل توجهی که تجارت بین الملل برای کشورها دارد؛ اما در عمل دولت‌های گوناگون با روند تجارت بین الملل یکسان برخورد نکرده‌اند. یک کشور ممکن است با مشکلات خاص خود مواجه باشد و کشور همسایه‌اش، مشکلات و مسائل متفاوتی داشته باشد. همچنین آرمان‌ها و چشم‌اندازهای سیاسی و اجتماعی و فرهنگی کشورها ممکن است تفاوت‌های قابل توجهی داشته باشد. همین امور موجب می‌شود تا دولت‌ها در طول تاریخ و در شرایط گوناگون، برخوردهای گوناگون و گاه متعارضی با مسئله تجارت بین الملل داشته باشند.

در هزینه‌ها صرفه‌جویی می‌کنم. آیا این انتخاب شما منطقی است؟ برای پاسخ، این نکته را در نظر بگیرید که هر یک ساعتی که می‌خواهید به امور اداری اختصاص دهید، برای شما ۲۰۰ هزار تومان ارزش دارد. در این صورت شما به جای سود ۱۵۰ هزار تومان ضرر کرده‌اید! شما در انجام امور ساده اداری دارای مزیت نسبی نیستید؛ چون یک وکیل ماهر و متخصص‌اید!

شاهد و شکر

بازرگان قانع!

بازرگانی را شنیدم که صد و پنجاه شتر بار داشت و چهل بنده خدمتکار. شی در جزیره کیش مرا به حجره خویش در آورد. همه شب نیارمید از سخن‌های پریشان گفتن که: فلان انبازم به ترکستان و فلان بضاعت به هندوستان است و این قباله فلان زمین است و فلان چیز را فلان زمین. گاه گفتی: خاطر اسکندریه دارم که هوایی خوش است. باز گفتی: نه! که دریای مغرب مشوش است. سعدیا! سفری دیگرم در پیش است. اگر آن کرده شود بقیه عمر خویش به گوشه بنشینم.

گفتم: آن کدام سفر است؟ گفت: گوگرد پارسی خواهیم بردن به چین که شنیدم قیمتی عظیم دارد و از آنجا کاسه چینی به روم آرم و دیبای رومی به هند و فولاد هندی به حلب و آبگینه حلبی به یمن و برد یمانی به پارس، و زان پس ترک تجارت کنم و به دکانی بنشینم. انصاف از این ماخلولیا چندان فرو گفت که بیش طاقت گفتنش ننماند!

گفت: ای سعدی! تو هم سخنی بگوی از آنها که دیده‌ای و شنیدم.

گفتم:

آن شنیدستی که در قصای غور
بارسالاری بیفتاد از ستور
گفت چشم تنگ دنیا دوست را
یا قناعت پر کند یا خاک گور

(گلستان سعدی، باب سوم)

دولت‌ها و تجارت بین الملل

با وجود منافع قابل توجهی که تجارت بین الملل برای کشورها دارد؛ اما در عمل دولت‌های گوناگون با روند تجارت بین الملل یکسان برخورد نکرده‌اند. یک کشور ممکن است با مشکلات خاص خود مواجه باشد و کشور همسایه‌اش، مشکلات و مسائل متفاوتی داشته باشد. همچنین آرمان‌ها و چشم‌اندازهای سیاسی و اجتماعی و فرهنگی کشورها ممکن است تفاوت‌های قابل توجهی داشته باشد. همین امور موجب می‌شود تا دولت‌ها در طول تاریخ و در شرایط گوناگون، برخوردهای گوناگون و گاه متعارضی با مسئله تجارت بین الملل داشته باشند.

فراز و فرود شغل‌ها

اگر پای خاطرات پدربزرگ و مادربزرگان بنشینید، احتمالاً دربارهٔ کسانی می‌شنوید که در قدیم کارشان پنبه‌زنی و درست کردن تشک و لحاف بود و در کوی و برزن می‌گشتند و کار خود را فریاد می‌زدند؛ اما امروزه خبری از این شغل نیست و به‌جای آن کارخانه‌هایی با هزاران نفر نیروی کار به‌وجود آمده است که به‌صورت صنعتی کالای خواب تولید می‌کنند. داستان از بین رفتن برخی شغل‌ها و به‌وجود آمدن برخی دیگر از مواردی است که دائم در اقتصاد در حال تکرار است. تغییر فناوری از سویی باعث ایجاد مشاغل جدید و از سویی دیگر موجب از بین رفتن برخی مشاغل می‌شود.

گاهی اوقات از دست دادن شغل به دلیل تغییرات در فناوری‌های صنعتی و رویه‌های تولید نیست؛ بلکه عواملی همچون ضعیف بودن ساختار اقتصادی، قاچاق و واردات بی‌رویه و یا تحریم‌های اقتصادی، باعث می‌شود تا تولیدات شرکت‌ها و کارخانه‌ها کاهش یابد و اقتصاد کشور گرفتار رکود شده و به این ترتیب اشتغال کاهش و بیکاری افزایش یابد.

منابع غیرفعال و منحنی مرز امکانات تولید

با کاهش تولید و پدید آمدن رکود، کارگران کمتری هم مورد نیاز است و سرمایه کمتری مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ در چنین شرایطی اقتصاد دارای منابع بیکاری است که این منابع می‌توانست برای تولید کالا و خدمات از آن استفاده شود اما از آنها برای تولید هیچ چیز استفاده نمی‌شود!

وجود این منابع بیکار سبب می‌شود که کشور در زیر مرز امکانات تولید قرار گیرد (نقطه X در شکل روبه‌رو). دلایل مختلفی برای قرار گرفتن در درون مرز امکانات تولید به جای قرار گرفتن روی آن وجود دارد. شاید برخی از کارخانه‌ها بسته شده‌اند یا بعضی از کارگرها بیکار هستند. وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، می‌تواند با استفاده از آن منابع غیرفعال کالا و خدمات زیادی تولید کند.

تصویری از بیکاران در رکود بزرگ دهه ۱۹۳۰ میلادی در اروپا

1-recession

فراز و فرود شغل‌ها

اگر پای خاطرات پدربزرگ و مادربزرگان بنشینید، احتمالاً دربارهٔ کسانی می‌شنوید که در قدیم کارشان پنبه‌زنی و درست کردن تشک و لحاف بود و در کوی و برزن می‌گشتند و کار خود را فریاد می‌زدند؛ اما امروزه خبری از این شغل نیست و به‌جای آن کارخانه‌هایی با هزاران نفر نیروی کار به‌وجود آمده است که به‌صورت صنعتی کالای خواب تولید می‌کنند. داستان از بین رفتن برخی شغل‌ها و به‌وجود آمدن برخی دیگر از مواردی است که دائم در اقتصاد در حال تکرار است. تغییر فناوری از سویی باعث ایجاد مشاغل جدید و از سویی دیگر موجب از بین رفتن برخی مشاغل می‌شود.

گاهی اوقات از دست دادن شغل به دلیل تغییرات در فناوری‌های صنعتی و رویه‌های تولید نیست؛ بلکه عواملی همچون ضعیف بودن ساختار اقتصادی، قاچاق و واردات بی‌رویه و یا تحریم‌های اقتصادی، باعث می‌شود تا تولیدات شرکت‌ها و کارخانه‌ها کاهش یابد و اقتصاد کشور گرفتار رکود شده و به این ترتیب اشتغال کاهش و بیکاری افزایش یابد.

منابع غیرفعال و منحنی مرز امکانات تولید

با کاهش تولید و پدید آمدن رکود، کارگران کمتری هم مورد نیاز است و سرمایه کمتری مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ در چنین شرایطی اقتصاد دارای منابع بیکاری است که این منابع می‌توانست برای تولید کالا و خدمات از آن استفاده شود اما از آنها برای تولید هیچ چیز استفاده نمی‌شود!

تصویری از بیکاران در رکود بزرگ دهه ۱۹۳۰ میلادی در اروپا

1-recession

وجود این منابع بیکار سبب می‌شود که کشور در زیر مرز امکانات تولید قرار گیرد (نقطه X در شکل روبه‌رو). دلایل مختلفی برای قرار گرفتن در درون مرز امکانات تولید به جای قرار گرفتن روی آن وجود دارد شاید برخی از کارخانه‌ها بسته شده‌اند یا بعضی از کارگرها بیکار هستند. وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، می‌تواند با استفاده از آن منابع غیرفعال کالا و خدمات زیادی تولید کند.

فعالیت فردی در کلاس

در درس‌های گذشته راجع به منحنی امکانات تولید سخن گفتیم. با توجه به مفهوم آن تحلیل کنید که چرا این جمله صحیح است: «وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، هیچ احتیاجی به انتقال منابع از تولید یک کالا به تولید کالای دیگری نیست.»

اشتغال و بیکاری

همه ما از صبح که از خواب بیدار می‌شویم تا شب کارهای مختلفی انجام می‌دهیم. اما اینها لزوماً شغل ما نیست؛ بنا به تعریف، کسانی که در ازای کاری که انجام می‌دهند دستمزد یا حقوق می‌گیرند، شاغل محسوب می‌شوند؛ این شغل می‌تواند تمام‌وقت یا پاره‌وقت باشد. همه کسانی که شغلی ندارند هم بیکار نیستند. بیکار کسی است که بالاتر از ۱۵ سال دارد و در جست‌وجوی کار است؛ اما کاری برای خود پیدا نمی‌کند. بنابراین کسانی که دانش آموز و دانشجو هستند و یا بازنشسته و خانه‌دار هستند و دنبال کار نمی‌گردند، بیکار محسوب نمی‌شوند.

کل جمعیت	۸۳'۰۰۰'۰۰۰
پایین تر از ۱۵ سال	۲۱'۴۱۸'۰۰۰
۱۵ سال و بالاتر	۶۱'۵۸۲'۰۰۰
غیرفعال	۳۳'۹۳۷'۰۰۰
فعال	۲۷'۶۴۵'۰۰۰
شاغل	۲۴'۷۵۱'۰۰۰
بیکار	۲'۸۹۴'۰۰۰

اگر تعداد افراد شاغل و بیکار را با هم جمع کنیم، جمعیت فعال جامعه به دست می‌آید. جمعیت فعال افرادی هستند که با مشغول به کارند یا دنبال کار می‌گردند. افراد دیگری را که در سن کار (بالای ۱۵ سال) قرار دارند ولی شاغل و یا بیکار نیستند، در جمعیت غیرفعال دسته‌بندی می‌کنند (مانند دانشجویان و دانش‌آموزان بالای ۱۵ سال).

فعالیت فردی در کلاس

در درس‌های گذشته راجع به منحنی امکانات تولید سخن گفتیم. با توجه به مفهوم آن تحلیل کنید که چرا این جمله صحیح است: «وقتی یک اقتصاد منابع غیرفعال دارد، هیچ احتیاجی به انتقال منابع از تولید یک کالا به تولید کالای دیگری نیست.»

اشتغال و بیکاری

همه ما از صبح که از خواب بیدار می‌شویم تا شب کارهای مختلفی انجام می‌دهیم. اما اینها لزوماً شغل ما نیست؛ بنا به تعریف، کسانی که در ازای کاری که انجام می‌دهند دستمزد یا حقوق می‌گیرند، شاغل محسوب می‌شوند؛ این شغل می‌تواند تمام‌وقت یا پاره‌وقت باشد. همه کسانی که شغلی ندارند هم بیکار نیستند. بیکار کسی است که بالاتر از ۱۵ سال دارد و در جست‌وجوی کار است؛ اما کاری برای خود پیدا نمی‌کند. بنابراین کسانی که دانش آموز و دانشجو هستند و یا بازنشسته و خانه‌دار هستند و دنبال کار نمی‌گردند، بیکار محسوب نمی‌شوند.

کل جمعیت	۸۳'۰۰۰'۰۰۰
پایین تر از ۱۵ سال	۲۱'۴۱۸'۰۰۰
۱۵ سال و بالاتر	۶۱'۵۸۲'۰۰۰
غیرفعال	۳۳'۹۳۷'۰۰۰
فعال	۲۷'۶۴۵'۰۰۰
شاغل	۲۴'۷۵۱'۰۰۰
بیکار	۲'۸۹۴'۰۰۰

نمودار مفهومی جمعیت از حیث اشتغال و بیکاری

اگر تعداد افراد شاغل و بیکار را با هم جمع کنیم، جمعیت فعال جامعه به دست می‌آید. جمعیت فعال افرادی هستند که با مشغول به کارند یا دنبال کار می‌گردند. افراد دیگری را که در سن کار (بالای ۱۵ سال) قرار دارند ولی شاغل و یا بیکار نیستند، در جمعیت غیرفعال دسته‌بندی می‌کنند (مانند دانشجویان و دانش‌آموزان بالای ۱۵ سال).

دستیابی به اهداف اقتصادی و سیاسی ملت ایران که در قانون اساسی بازتاب دارد، مستلزم غلبه بر ضعف‌ها و بیماری‌های ساختاری اقتصاد ایران است. بیماری‌هایی همچون وابستگی به درآمدهای نفتی، مصرف‌گرایی، واردات بی‌رویه، بهره‌وری و کارایی اندک شرکت‌های تولیدی، تورم، بیکاری و... همه و همه نیازمند تفکر راهبردی و ارائه طرح‌های سنجیده برای اقدام و عمل است.

فعالیت فردی خارج از کلاس

مستند «پرزیدنت آکتور سینما» را مشاهده کنید و بخش‌های اقتصادی آن را به کلاس ارائه دهید

اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی

اینکه کشورها در شرایط سخت پیش‌بینی نشده، چه واکنشی نشان می‌دهند، به قدرتمند بودن آنها بستگی دارد. آیا ساختارهای اقتصادی یک کشور پر قدرت است؟ آیا شرکت‌های تولیدی در شرایط سخت می‌توانند نیاز کشور را برآورده کنند؟ آیا اقتصاد کشور وابسته است یا مستقل؟ پاسخ به این پرسش‌ها و پرسش‌های مشابه، در روبه‌رو شدن کشورها با شرایط سخت تحریم و تهاجم تعیین‌کننده است.

برای عبور از مشکلات اقتصادی و آسیب‌هایی که در دوران کنونی، اقتصاد ملی ما را تهدید می‌کند، مقاوم‌سازی اقتصاد و مصونیت بخشی به آن در برابر فشارها و تکان‌های خارجی، ضروری است. اقتصاددانان با اصطلاحاتی مانند «ثبات اقتصادی»، «استحکام اقتصادی»، «تاب‌آوری اقتصادی» و «پایداری»، بر مقاوم‌سازی اقتصادی تأکید می‌کنند. مقاوم‌سازی اقتصادی به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور، روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند. اقتصاد مقاوم، محصول خودباوری، تلاش و مجاهدت همه جانبه و فراگیر مردمان سخت‌کوشی است که حاضر نیستند زیر سایه بیگانگان زندگی کنند و به آنان وابسته باشند. رشادت‌ها و دلاوری‌های مردم ایران در طول تاریخ ثابت کرده است که ایرانیان مسلمان، از چنین قدرتی برخوردارند و هر کجا از این قدرت خود استفاده کرده‌اند، به پیشرفت‌های بزرگی دست یافته‌اند.

1-economic stability 2-economic strenght 3-economic resilience 4-resistance

دستیابی به اهداف اقتصادی و سیاسی ملت ایران که در قانون اساسی بازتاب دارد، مستلزم غلبه بر ضعف‌ها و بیماری‌های ساختاری اقتصاد ایران است. بیماری‌هایی همچون وابستگی به درآمدهای نفتی، مصرف‌گرایی، واردات بی‌رویه، بهره‌وری و کارایی اندک شرکت‌های تولیدی، تورم، بیکاری و... همه و همه نیازمند تفکر راهبردی و ارائه طرح‌های سنجیده برای اقدام و عمل است.

فعالیت فردی خارج از کلاس

مستند «پرزیدنت آکتور سینما» را مشاهده کنید و بخش‌های اقتصادی آن را به کلاس ارائه دهید

اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی

اینکه کشورها در شرایط سخت پیش‌بینی نشده، چه واکنشی نشان می‌دهند، به قدرتمند بودن آنها بستگی دارد. آیا ساختارهای اقتصادی یک کشور پر قدرت است؟ آیا شرکت‌های تولیدی در شرایط سخت می‌توانند نیاز کشور را برآورده کنند؟ آیا اقتصاد کشور وابسته است یا مستقل؟ پاسخ به این پرسش‌ها و پرسش‌های مشابه، در روبه‌رو شدن کشورها با شرایط سخت تحریم و تهاجم تعیین‌کننده است.

برای عبور از مشکلات اقتصادی و آسیب‌هایی که در دوران کنونی، اقتصاد ملی ما را تهدید می‌کند، مقاوم‌سازی اقتصاد و مصونیت بخشی به آن در برابر فشارها و تکان‌های خارجی، ضروری است. اقتصاددانان با اصطلاحاتی مانند «ثبات اقتصادی»، «استحکام اقتصادی»، «تاب‌آوری اقتصادی» و «پایداری»، بر مقاوم‌سازی اقتصادی تأکید می‌کنند. مقاوم‌سازی اقتصادی به معنای آن است که مجموع نیروهای مولد شرکت‌ها، مؤسسات تولیدی و خدماتی یک کشور، روی پای خود بایستند تا بتوانند در صورت به وجود آمدن بحران، تمامی نیازهای اساسی و حیاتی‌شان را خودشان تولید و تأمین کنند و وابسته به بیگانگان نباشند. اقتصاد مقاوم، محصول خودباوری، تلاش و مجاهدت همه جانبه و فراگیر مردمان سخت‌کوشی است که حاضر نیستند زیر سایه بیگانگان زندگی کنند و به آنان وابسته باشند. رشادت‌ها و دلاوری‌های مردم ایران در طول تاریخ ثابت کرده است که ایرانیان مسلمان، از چنین قدرتی برخوردارند و هر کجا از این قدرت خود استفاده کرده‌اند، به پیشرفت‌های بزرگی دست یافته‌اند.

1-economic stability 2-economic strength 3-economic resilience 4-resistance

در حساب‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت لازم است مقدار مشخصی پول برای مدت معینی در بانک سپرده شود. دوره زمانی این حساب‌ها از شش ماه تا چندین سال است و نرخ سود آنها در دوره زمانی معین شده تغییر نخواهد کرد. در این حساب‌ها هر چقدر زمان طولانی‌تری پول سپرده‌گذاری شود، سود بیشتری هم به آن تعلق می‌گیرد. فقط توجه کنید که اگر شما پول را قبل از زمان توافق یا سررسید برداشت کنید، مقداری از سود تعیین شده را از دست می‌دهید.

مزایای حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت	معایب حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت
این سپرده‌ها سود بالاتری دریافت می‌کنند.	پول به راحتی در دسترس نیست و باید تا پایان دوره مشخص شده آن را در حساب حفظ کرد. برداشت پول مشمول جریمه از دست رفتن بخشی از سود می‌شود!
نرخ سود این سپرده‌ها تا پایان دوره قرار داد تغییری نمی‌کند.	اگر نرخ سود عمومی افزایش یابد، سود این حساب‌ها در حد توافق شده باقی می‌ماند!
معمولاً مقدار حداقلی باید در این حساب‌ها باشد تا مشمول بستن قرار داد و دریافت سود گردد.	معمولاً مقدار حداقلی باید در این حساب‌ها باشد تا مشمول بستن قرار داد و دریافت سود گردد.

برخی بانک‌ها به سپرده‌های پس‌انداز سودی نمی‌دهند؛ بلکه به ازای مدت زمان سپرده‌گذاری، برای مشتری امتیاز دریافت وام در نظر می‌گیرند. به طوری که مقدار وام و دوره بازپرداخت آن تابع مقدار سپرده و مدت زمان سپرده‌گذاری است؛ به این بانک‌ها، بانک‌های قرض‌الحسنه گفته می‌شود.

۲- خرید سهام

گزینه دیگر برای سرمایه‌گذاری، خرید سهام شرکت‌های مختلف است. خرید سهام نوعی شریک شدن در مالکیت یک شرکت است. برخی چیزها به تنهایی متعلق به ماست، مانند کفش و لوازم ورزشی، کیف و نوشت‌افزارهای ما که همگی متعلق به ماست و فقط خودمان در مورد آنها تصمیم می‌گیریم و البته ممکن است آنها را برای استفاده در اختیار دیگران قرار دهیم. برخی دیگر نیز به صورت مشترک متعلق به ما و دیگران است، مثلاً ممکن است در یک وسیله ورزشی مثل فوتبال دستی یا میز پینگ‌پنگ با دیگر اعضای خانواده شریک باشیم!

۱-stocks

در حساب‌های سرمایه‌گذاری بلندمدت لازم است مقدار مشخصی پول برای مدت معینی در بانک سپرده شود. دوره زمانی این حساب‌ها از شش ماه تا چندین سال است و نرخ سود آنها در دوره زمانی معین شده تغییر نخواهد کرد. در این حساب‌ها هر چقدر زمان طولانی‌تری پول سپرده‌گذاری شود، سود بیشتری هم به آن تعلق می‌گیرد. فقط توجه کنید که اگر شما پول را قبل از زمان توافق یا سررسید برداشت کنید، مقداری از سود تعیین شده را از دست می‌دهید.

مزایای حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت	معایب حساب‌های سپرده سرمایه‌گذاری بلندمدت
این سپرده‌ها سود بالاتری دریافت می‌کنند.	پول به راحتی در دسترس نیست و باید تا پایان دوره مشخص شده آن را در حساب حفظ کرد. برداشت پول مشمول جریمه از دست رفتن بخشی از سود می‌شود!
نرخ سود این سپرده‌ها تا پایان دوره قرار داد تغییری نمی‌کند.	اگر نرخ سود عمومی افزایش یابد، سود این حساب‌ها در حد توافق شده باقی می‌ماند!
معمولاً مقدار حداقلی باید در این حساب‌ها باشد تا مشمول بستن قرار داد و دریافت سود گردد.	معمولاً مقدار حداقلی باید در این حساب‌ها باشد تا مشمول بستن قرار داد و دریافت سود گردد.

برخی بانک‌ها به سپرده‌های پس‌انداز سودی نمی‌دهند؛ بلکه به ازای مدت زمان سپرده‌گذاری، برای مشتری امتیاز دریافت وام در نظر می‌گیرند. به طوری که مقدار وام و دوره بازپرداخت آن تابع مقدار سپرده و مدت زمان سپرده‌گذاری است؛ به این بانک‌ها، بانک‌های قرض‌الحسنه گفته می‌شود.

۲- خرید سهام

گزینه دیگر برای سرمایه‌گذاری، خرید سهام شرکت‌های مختلف است. خرید سهام نوعی شریک شدن در مالکیت یک شرکت است. برخی چیزها به تنهایی متعلق به ماست، مانند کفش و لوازم ورزشی، کیف و نوشت‌افزارهای ما که همگی متعلق به ماست و فقط خودمان در مورد آنها تصمیم می‌گیریم و البته ممکن است آنها را برای استفاده در اختیار دیگران قرار دهیم. برخی دیگر نیز به صورت مشترک متعلق به ما و دیگران است، مثلاً ممکن است در یک وسیله ورزشی مثل فوتبال دستی یا میز پینگ‌پنگ با دیگر اعضای خانواده شریک باشیم!

۱-stocks

منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- آمدی، عبدالواحد بن محمد؛ غررالحکم و دررالکلم؛ دارالکتاب الاسلامی ۱۴۱۰
- بی‌آزار شیرازی، عبدالکریم؛ رساله نوین (احکام و موضوعات اقتصادی)؛ دفتر فرهنگ اسلامی ۱۳۹۳
- پیغامی، عادل؛ درس گفتارهای اقتصاد مقاومتی، انتشارات بسیج دانشجویی دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۳
- پیغامی، عادل؛ طیفانی، مهدی؛ تعلیم و تربیت اقتصادی (جلد اول و دوم)؛ انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۵
- پیغامی، عادل؛ مرادی باصری، امین؛ سواد مالی (الگوی برای مالی شخصی و خانوادگی)؛ انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۵
- جواهر لعل نهرو؛ نگاهی به تاریخ جهان؛ ترجمه محمود تفضلی؛ امیرکبیر ۱۳۵۱
- رحماندوست، مصطفی؛ پدramی، متین؛ کشاورزی آزاد، مرجان؛ رضایی، آذر؛ فوت کوزه‌گری (مطالعات فارسی و داستانهای آن)؛ انتشارات مدرسه ۱۳۹۴
- رزاقی، ابراهیم؛ اقتصاد ایران زمین؛ نشر نی ۱۳۹۲
- زید، شارل؛ ریست، شارل؛ تاریخ عقاید اقتصادی؛ ترجمه کریم سنجایی؛ دانشگاه تهران ۱۳۹۵
- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی؛ اقتصاد (پایه دهم دوره متوسطه)؛ شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران ۱۳۹۷
- سالواتوره، دومینیک؛ اقتصاد بین‌الملل (جلد اول)؛ تجارت بین‌الملل؛ ترجمه حمیدرضا ارباب؛ نشر نی ۱۳۸۸
- شریف‌زاده، محمدجواد؛ حقوق و اقتصاد در اسلام (مقدمه‌ای بر تحلیل اقتصادی نهادهای حقوقی اسلامی با تأکید بر تاریخ صدر اسلام)؛ انتشارات دانشگاه امام صادق ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۱
- طیفانی، مهدی و همکاران؛ اقتصاد تحریم، نشر نیلوفران ۱۳۹۳
- عیسوی، چارلز؛ تاریخ اقتصادی ایران؛ ترجمه یعقوب آژند؛ نشر گستره ۱۳۶۲
- سعدی، شیخ مصلح الدین؛ گلستان سعدی، تصحیح محمدعلی فروغی، ققنوس ۱۳۹۸

منابع

- قرآن کریم
- نهج البلاغه
- آمدی، عبدالواحد بن محمد؛ غررالحکم و دررالکلم؛ دارالکتاب الاسلامی ۱۴۱۰ هـ. ق
- بی‌آزار شیرازی، عبدالکریم؛ رساله نوین (احکام و موضوعات اقتصادی)؛ دفتر فرهنگ اسلامی ۱۳۹۳
- پیغامی، عادل؛ درس گفتارهای اقتصاد مقاومتی، انتشارات بسیج دانشجویی دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۳
- پیغامی، عادل؛ طیفانی، مهدی؛ تعلیم و تربیت اقتصادی (جلد اول و دوم)؛ انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۵
- پیغامی، عادل؛ مرادی باصری، امین؛ سواد مالی (الگوی برای مالی شخصی و خانوادگی)؛ انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) ۱۳۹۵
- جواهر لعل نهرو؛ نگاهی به تاریخ جهان؛ ترجمه محمود تفضلی؛ امیرکبیر ۱۳۵۱
- رحماندوست، مصطفی؛ پدramی، متین؛ کشاورزی آزاد، مرجان؛ رضایی، آذر؛ فوت کوزه‌گری (مطالعات فارسی و داستان‌های آن)؛ انتشارات مدرسه ۱۳۹۴
- رزاقی، ابراهیم؛ اقتصاد ایران زمین؛ نشر نی ۱۳۹۲
- زید، شارل؛ ریست، شارل؛ تاریخ عقاید اقتصادی؛ ترجمه کریم سنجایی؛ دانشگاه تهران ۱۳۹۵
- سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی؛ اقتصاد (پایه دهم دوره متوسطه)؛ شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران ۱۳۹۷
- سالواتوره، دومینیک؛ اقتصاد بین‌الملل (جلد اول)؛ تجارت بین‌الملل؛ ترجمه حمیدرضا ارباب؛ نشر نی ۱۳۸۸
- شریف‌زاده، محمدجواد؛ حقوق و اقتصاد در اسلام (مقدمه‌ای بر تحلیل اقتصادی نهادهای حقوقی اسلامی با تأکید بر تاریخ صدر اسلام)؛ انتشارات دانشگاه امام صادق ۱۳۹۱
- طیفانی، مهدی و همکاران؛ اقتصاد تحریم، نشر نیلوفران ۱۳۹۳
- عیسوی، چارلز؛ تاریخ اقتصادی ایران؛ ترجمه یعقوب آژند؛ نشر گستره ۱۳۶۲
- سعدی، شیخ مصلح الدین؛ گلستان سعدی، تصحیح محمدعلی فروغی، ققنوس ۱۳۹۸

معلمان محترم، صاحب نظران، دانش آموزان عزیز و اولیای آنان می توانند نظر اصلاحی خود را در باره مطالب این کتاب از طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵۰۴۸۷۴ - گروه درسی مربوطه یا پیام نگار (Email) talif@talif.sch.ir ارسال نمایند.

دفتر چاپ و کتاب های درسی به روش نظری

دبیران محترم و صاحب نظران می توانند نظر اصلاحی خود را در باره مطالب کتاب های درسی از طریق سامانه «نظرسنجی از محتوای کتاب درسی» به نشانی nazar.roshd.ir یا نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵۰۴۸۷۴ ارسال کنند.

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی